

Ιδανικοί Αυτόχειρες¹

*Αν δεν συνειδητοποιηθούν δεν πρόκειται ποτέ να επαναστατήσουν,
κι αν δεν έχουν επαναστατήσει δεν πρόκειται να καταφέρουν να συνειδητοποιηθούν.*

Τζορτζ Όργουελ, 1984, 1, VII.

Οι φωτιές κατασπάραξαν τη γη, αλλά όχι μόνον τη δική μας. Το χρηματιστήριο κλυδωνίστηκε, αλλά όχι μόνον το δικό μας. Η παιδεία μας εμφανίζεται προκλητικά θεόγυμνη (σε όσους την πίστευαν ακόμα Αρσακειάδα), αλλά με μικρές διαφορές το ίδιο συμβαίνει παντού. Παντού όπου την ζωή διαμεσολαβεί η ηλεκτρονική εικόνα των Μέσων.

Βουλιάζουμε κάθε ημέρα και πιο βαθιά στον περριρέοντα βούρκο της «παγκοσμιοποίησης». Κάθε ημέρα γινόμαστε πιο συναινετικοί στην ανατροπή της πολιτισμικής διαφοράς μας, πιο δεκτικοί στην μετατροπή της κάθε κουλτούρας σε χρηματιστηριακή αξία. Κάθε ημέρα κάνουμε έκπτωση στις άλλες αξίες μας, στις πραγματικές επιθυμίες μας, κάθε ημέρα παραδινόμαστε ευκολότερα στη λήθη, εθιζόμαστε πιο πολύ στο γυαλιστερό εφήμερο, *κάθε ημέρα γινόμαστε οι ίδιοι πιο εφήμεροι.*

Ποιος να το πίστευε, εκεί πίσω στα χρόνια των παντοίων αγώνων, ότι θα ζούσαμε αυτές τις ημέρες που αναλώνονται ακέραιες στην υπεκφυγή, στην *υποκατάσταση* του άπειρου πλούτου της ζωής με τη συσσώρευση πληροφοριών –που όλη τους η αξία συμπυκνώνεται στην ίδια την συσσώρευσή τους και σε τίποτε άλλο: περισσότερα βιβλία, περισσότερη μουσική, περισσότερη διασκέδαση, περισσότερες ειδήσεις, περισσότεροι άνθρωποι, περισσότερη απασχόληση, περισσότερη μικροπολιτική, λιγότερος χρόνος αυθεντικής ζωής. Ζούμε στον αφρό της καθημερινότητας.

Όλα γεννιούνται για να πεθάνουν σε λίγες ημέρες. Γίναμε πολύ γρήγορα πεταλούδες. Μεταμορφωθήκαμε. Ο κόσμος όλος άλλαξε. Ο κόσμος της παγκοσμιοποίησης δεν χρειάζεται τον άνθρωπο ως αυτό που ήταν κάποτε. *Ο άνθρωπος με τις έως τώρα ιδιότητές του είναι περιττός.* Είναι περιττή η σκέψη, ο δημιουργικός στοχασμός –όταν ξεπερνάει τα όρια της αναγκαίας τεχνογνωσίας για τη διαχείριση των πληροφοριών. Είναι περιττός ο ελεύθερος χρόνος – όταν δεν αναλώνεται στην αργυρώνητη κατανάλωση. Είναι περιττός ο έρωτας – όταν δεν αναπαράγει την εικόνα του διαφημισμένου ζευγαριού. Είναι περιττό το σώμα – όταν υπερβαίνει τις λιγοστές μηχανικές κινήσεις της «πολιτισμένης ζωής». Είναι περιττή η οργανωμένη κοινωνία – όταν ενδιαφέρεται για άλλη αξία πέρα από την χρηματιστηριακή αξία χρήσης των μελών της. Αλλά και κάθε αντίσταση αίφνης εμφανίζεται περιττή. Διότι ο Πολίτης που ξέραμε δεν υπάρχει πια. Μόνον ο πολίτης του Όργουελ ζει στο παγκόσμιο δορυφορικό χωριό – κι ας μην θέλουμε να το πιστέψουμε.

Δυστυχείς, ψευδείς ενσαρκώσεις του παλαιού εαυτού μας, του παλαιωμένου πολιτισμού μας, επιμένουμε ωστόσο αυτάρεσκα πως είμαστε «πιο ελεύθεροι» από άλλες σκληρές εποχές ή άλλους δυστυχείς ανθρώπους ανά την υφήλιο που η ζωή τους δεν αξίζει μια πεντάρα.

Αλλά ζούμε σκληρή εποχή κι η ζωή δεν αξίζει μια πεντάρα πουθενά. Ο κόσμος είναι μια επανάληψη του εαυτού του στην έσχατη έκπτωση της ανθρώπινης υπόστασης – από το Αφγανιστάν έως την Νέα Υόρκη κι από εκεί έως το Κόσσοβο κι έως εμάς· τις όποιες διαφορές δεν ρυθμίζει πλέον η διαφορά του ιθαγενούς πολιτισμού, αλλά η διαφορά του αφρού της ζωής. Ο χρηματιστής της Νέας Υόρκης δεν διαφέρει πολύ από τον Ταλιμπάν του Αφγανιστάν. Αμφότεροι βιώνουν την ίδια εμμονή: πως θα αυξήσουν τα ποσοστά μιας αμφίβολης εξουσίας που εκμεταλλεύεται απερίγραπτα την αδυναμία του ηττημένου. Τον ένα καλύπτει η δημοκρατία τον άλλο το Κοράνι, δείγματα και τα δύο ενός αδρανούς,

¹ Πρώτη δημοσίευση: *Κυριακάτικη Αυγή*, 20/09/1998. Τώρα στον τόμο Ά. Μ., *Πεδία μάχης αφύλακτα*, Τόπος 2014 (σ. 19-21) υπό τον τίτλο «1998: Ιδανικοί Αυτόχειρες / (Ο περιττός εαυτός σου)».

απηρχαιωμένου πολιτισμού – εφόσον αμφότεροι καπνίζουν Μάλμπορο πίνουν Κόκα-κόλα και αντικρύζονται μέσα από το ηλεκτρονικό απείκασμα της ζωής. Ο παγκοσμιοποιημένος πολιτισμός του χρηματιστή και του Ταλιμπάν δεν πρόκειται να αφήσει άλλα μνημεία πίσω του: αποσίγαρα, τενεκεδένια κουτάκια και δέκτες τηλεόρασης.

Πόσοι στέκονται σ' αυτές τις απλές διαπιστώσεις δίχως να απαιτούν «επιχειρήματα» (μια άχρηστη πλέον τελετή του εφήμερου λόγου), δίχως να χαμογελούν ειρωνικά, μακάριοι στον πάτο της εικόνας τους; Πόσοι είναι ευτυχείς με το αυτοκίνητό τους, την τηλεόραση και τα λιγότερα ή περισσότερα τετραγωνικά στα οποία τους επιτρέπεται να φυτοζωούν; Πόσοι και ποιοι είναι εκείνοι που συναινούν; Δεν ξέρω. Συναντώ ανθρώπους μ' εκείνο το λυπημένο βλέμμα του παραιτημένου πολεμιστή, συναντώ αρκετούς με το αυτάρεσκο βλέμμα του φιλοσοφημένου στωϊκού, συναντώ πλέον περισσότερους με το γυάλινο βλέμμα της οθόνης να πλανάται στα υποταγμένα μάτια τους.

Διαβιούμε εν πολέμω. Χρειάζεται να πολεμήσεις σκληρά για να μην κάνεις αυτό που κάνουν όλοι, να μην συναινέσεις στο εφήμερο, στο θεαματικό, στο ανταλλάξιμο. Σήμερα περισσότερο από ποτέ. Πίσω απ' όλα τα απλά πράγματα, όταν διαλέγω ένα βιβλίο, μια μουσική, μια γυναίκα ή μια οδοντόβουρτσα, διακρίνω πλέον έναν σαφή εχθρό να καιροφυλακτεί σε κάθε μου βήμα. Ο υπερταξικός τούτος αντίπαλος παρακολουθεί μαζί μου τις βραδυνές ειδήσεις· πήγε μαζί μου διακοπές – με ακολουθούσε σε κάθε βήμα.

Στο θεαματικό παιχνίδι συρρίκνωσης της αυθεντικής ζωής που παρακολουθώ στην πλανητική μου οθόνη ο εχθρός μου μοιράζεται εξίσου την ευθύνη με τον δικό σου. Σ' αυτήν την απέραντη οθόνη που καταδικάζει σε θάνατο την αργή ανάγνωση του κόσμου και κάνει την τέχνη περιττή, *ο εχθρός είναι πλέον ο εαυτός σου*. Από το βούρτσισμα των δοντιών έως το φαγητό, από τον έρωτα έως το χάδι στο παιδί σου, σε κάθε βήμα χρειάζεται να αντιστέκεσαι – αν σε ενδιαφέρει ακόμα να λέγεσαι άνθρωπος, δηλαδή *να μην περιπέσεις σε αχρηστία*. Σήμερα η πάλη για «έναν καλύτερο κόσμο» έχει μεταθέσει τόσο οδυνηρά άμεσα, τόσο βάνουσα την ευθύνη στην *ατομική επιλογή*, που έρχεται στο νου η αντίστοιχη σκληρή –πλην ζωτική για την επιβίωση– επιλογή των ειδών που περιγράφει ο Δαρβίνος στην εξελικτική του θεωρία. Ο εχθρός εισήλθε στο είδος, έγινε πια εσύ. Και πώς να αντισταθείς στον εαυτό σου; Δεν ξέρω.

Διαβιούμε ωστόσο εν πολέμω. Κάποιοι είναι παραιτημένοι πολεμιστές, κάποιοι δεν καλοβλέπουν – τους πήραν τα χρόνια– τον εχθρό του είδους, τον κουρασμένο τους εαυτό. Αλλά ο εχθρός στέκεται προ των πυλών με το κρυστάλλινο μειδίαμα του Big Brother στις βραδυνές ειδήσεις. Διαβιούμε εν πολέμω. Η λάθος τακτική θα ήταν να πιστέψουμε ότι είμαστε κιάλας *πολιορκημένοι*. Ότι τάχα *αμυνόμαστε*. Όχι, για καλή μας τύχη *διαβιούμε ακόμα εν πολέμω*. Αυτή είναι η μόνη αισιόδοξη είδηση, η μόνη αληθινή, εφόσον υπακούει στη βιολογική νομοτέλεια: Αν δεν εξοντώσεις εσύ τον κρυστάλλινο εαυτό σου, αργά ή γρήγορα θα σε εξοντώσει εκείνος.